EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 16.7.2008
KOM(2008) 465 lõplik

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE JA EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE

Tööstusomandi õiguste strateegia Euroopas

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE JA EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE

Tööstusomandi õiguste strateegia Euroopas

1. SISSEJUHATUS

Intellektuaalomandi õigusi käsitlevate õigusaktidega sätestatakse immateriaalse vara kaitse. Näiteks valmistatud toote müügiga saab selle omanikuks ostja. Siiski võimaldavad intellektuaalomandi õigused jätta seonduvad immateriaalsed osad toote looja või leiutaja omandisse. Need immateriaalsed osad hõlmavad toote aluseks olevat ideed või leiutist või ka nimetust või tähist, mille abil seda saab eristada muudest toodetest. Tavapäraselt võib intellektuaalomandi jaotada kahte peamisse kategooriasse: tööstusomand ja autoriõigus. Käesolevas teatises keskendutakse **tööstusomandi õigustele**[1].

Patendid ja kaubamärgid on kõige tuntumad tööstusomandi õigused. Patent on leiutajale leiutise tehnilise teabe avalikustamise eest antav piiratud kehtivusajaga ainuõigus. Kaubanduses pidevalt kasutatavate kaubamärkidega (märgid, mis näitavad kauba ja teenuse päritolu) seonduvatel õigustel aga maksimaalne kehtivusaeg puudub. Siiski saab mõlemaid õigusi säilitada vaid juhul, kui nende eest tasutakse õiguste jõushoidmiseks ettenähtud lõivud. Tööstusomandi õigused on mitmetahulised ja hõlmavad ka vähem tuntud õigusi, nagu tööstusdisainilahendused, geograafilised tähised või sordikaitse. Kõigi nende õiguste ühisjooneks on aga see, et need võimaldavad õiguste omanikul vältida võimaliku kaubandusliku väärtusega immateriaalse vara kasutamist ilma loata, olgu selleks siis innovaatilise toote või protsessi aluseks olev idee või tarbijale suunatud viide toote päritolu kohta.

Euroopa vajab tugevaid tööstusomandi õigusi, et kaitsta innovatsiooni ja säilitada üleilmses teadmistepõhises majanduses oma konkurentsivõime. ELis on ühenduse tasandil olemas kaitse enamikule registreeritud tööstusomandi õigustele. Siiski ei ole ühenduse patendi osas saavutamata kokkuleppe tõttu sellist võimalust patendi puhul. Selle puudujäägi kõrvaldamiseks avaldas komisjon 2007. aasta aprillis teatise,[2] et elavdada arutelu Euroopa patendisüsteemi üle ning liikuda ühenduse patendi suunas ja parandada ELi patendikohtusüsteemi. Komisjon peab selles küsimuses tehtavaid edusamme väga oluliseks ja kinnitab taas prioriteedina oma kavatsust nende ettepanekute osas kokkulepe saavutada.

Eelmise aasta teatisega anti poliitiline tõuge edasiminekuks patentidega seotud küsimustes, mis on ühenduse õigusloomes lahendamata. Kuna impulss patendiküsimuste lahendamiseks on nüüd leitud, keskendutakse käesolevas teatises kõiki tööstusomandi õigusi hõlmava horisontaalse ja ühtse strateegia väljatöötamisele. Käesolevas teatises ei arutleta formaalsete tööstusomandi õiguste ega selliste alternatiivsete ärimudelite suhtelise kasuteguri üle nagu vabatarkvara või kaubandussaladused, vaid keskendutakse tööstusomandi õigustele endile. Teatises analüüsitakse olemasolevaid algatusi eesmärgiga kavandada meetmeid, mis

---

[1] Autoriõiguste teemal on komisjon avaldanud rohelise raamatu autoriõiguse kohta teadmistepõhises majanduses (KOM(2008) 466 (lõplik)).

[2] „Euroopa patendisüsteemi edendamine" (KOM(2007) 165 (lõplik)).

võimaldaksid süsteemil toimida kõige optimaalseimalt ning vastata lähiaastail Euroopa ees seisvatele väljakutsetele.

2. VÄLJAKUTSED

Strateegilises aruandes majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva uuendatud Lissaboni strateegia kohta määras komisjon investeerimise teadmistesse ja innovatsiooni kindlaks kui ühe neljast prioriteetsest valdkonnast, milles uuel etapil (2008–2010)[3] meetmeid võetakse. Intellektuaalomandi kaitse on olulise tähtsusega raamtingimus innovatsiooniks, teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute stimuleerimiseks ja teadmiste laboratooriumidest turule jõudmiseks. Selge intellektuaalomandi õiguste kord on tähtis tingimus ühtse turu jaoks ja „viienda vabaduse", s.t teadmiste vaba liikumise, tegelikkuseks saamiseks. Laiema poliitika raames võib selle korra abil leida lahendusi sellistele üleilmsetele probleemidele nagu kliimamuutused, maailma rahvastiku vananemine ja võimalik energiakriis.

2.1. Tööstusomandi õigustest saadav majanduslik ja ühiskondlik kasu

Omand, olgu see materiaalne või immateriaalne, on turumajanduse toimimiseks äärmiselt oluline. Kuna sellised tööstusomandi õigused nagu patendid, tööstusdisainilahendused ja sordikaitse, annavad piiratud kehtivusajaks ainuõiguse, loovad need stiimuli uuteks leiutisteks ja muudeks uuendusteks. Nimetatud tööstusomandi õigused hõlbustavad uute ettevõtjate turulepääsu, sest need aitavad meelitada ligi riskikapitali ja võimaldavad tootmise litsentsimist valitsevatele ettevõtjatele. Kaubamärgi õigused on olulised moonutamata konkurentsi toimimiseks, võimaldades kliendil eristada ettevõtjate pakutavaid tooteid ja teenuseid. Kaubamärgid kujutavad endast väga tõhusat sidevahendit. Ühest küljest on nad teabe ja reklaami vahendajaks ning teisalt sümboliks, mille abil luua ja esindada ettevõtja võimekust ja mainet. Ilma konkureerivate jäljendusteta saab tootja suurendada oma turuosa, kasumimarginaale ja klientide lojaalsust.

Patendiõigustest saadav kasu ulatub kaugemale õiguste omanikust, sest sellega kaasneb ka teadmiste levitamine. Kuigi võistlevad ettevõtjad võivad konkurendi patentide tõttu kaotada turuosa, saavad nad kasu avaldatud leiutiste uutest tehnoloogilistest võimalustest, mis vähendavad pöördprojekteerimise vajadust. See võib luua innovatsiooni mõjuringi, mis pikema perioodi vältel tasakaalustab turustamise ainuõiguse kehtivusaja kõrgete hindade mõju. Tööstusomandil võib seega olla soodne mõju konkurentsile, kui sellega kaasneb konkurentsiõiguste range kohaldamine õiguste kuritarvitamise vältimiseks.

Üks näide tööstusomandi konkurentsi soodustavast mõjust on tehnoloogiapuulide[4] loomine patentide puhul, mille abil vähendatakse tehingukulusid ja seatakse piir kumulatiivsetele litsentsitasudele. Puuli loomine võimaldab saada sellesse kuuluvate tehnoloogiate litsentsi ühekorraga. Juhul kui litsentsisaajad tarbivad pidevalt litsentsitava tehnoloogia rakendamisega seotud teenuseid, võib ühine litsentsimine ja teenindamine tuua kaasa täiendavaid kuluvähendusi.

---

[3] „Strateegiline aruanne majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva uuendatud Lissaboni strateegia kohta: uue etapi käivitamine (2008–2010). Peame muutustega sammu"(KOM(2007) 803 (lõplik) I OSA).

[4] Komisjoni teatis „Suunised asutamislepingu artikli 81 kohaldamise kohta tehnoloogiasiirde lepingute suhtes", (ELT C 101, 27.4.2004, lk 2).

Hoolimata nendest kasuteguritest, ei ole tööstusomandi õigused eesmärk omaette. Poliitika puhul tuleb arvestada ainuõiguse pakkumise ja uute toodete ja tootmisprotsesside levitamise vahelist tasakaalu, et tööstusomandi õigused tooks ka edaspidi majanduslikku ja sotsiaalset kasu.

2.2. Muutuv innovatsioonikeskkond

Üleilmses teadmistepõhises majanduskeskkonnas on innovatsiooni tähtsus konkurentsieelise saavutamisel suurenenud – ELi ettevõtjad ei saa konkurentsivõime säilitamisel enam loota hindadele. Kuna tööstusomandi õiguste litsentsimise tähtsus suureneb, on nendes tingimustes üha suurem roll väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel (edaspidi „VKEd") ning riiklikel teadusasutustel, sealhulgas ülikoolidel. Komisjon rõhutas VKEde rolli veelgi enam Lissaboni strateegia uue etapi (2008−2010) puhul, tehes Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act" raames ettepaneku uuteks meetmeteks[5]. Lisaks kinnitati komisjoni soovitusega liikmesriikidele hiljuti riiklike teadusasutuste ja erasektori vahelise teadmiste vahetamise tähtsust Euroopa konkurentsivõime suurendamisel. Soovitus sisaldab riiklike teadusasutuste tegevusjuhist intellektuaalomandi haldamiseks[6] ja tugineb üleskutsel luua Euroopa teadmussiirde raamistik[7]. Soovitusega aidatakse kaasa võrdsemate turutingimuste loomisele ja hõlbustatakse riikidevahelist teadmussiiret. Seda saab täiustada patendiõiguste rikkumiste puhul teadustöö suhtes tehtavate erandite ühtse määratlemise ja kohaldamise abil[8]. Kuna paljud riiklikud teadusasutused on muutumas ettevõtlikumaks, nt litsentsimistegevuse või teadusasutuse baasil tegutsevate ettevõtjate loomise kaudu, on nende vajadused üha sarnasemad VKEde vajadustega. Paljud käesolevas teatises visandatud VKEdele mõeldud meetmed tulevad seetõttu kasuks ka teadusasutustele.

Olulise osana intellektuaalomandi haldamisest on tööstusomandi õigustel üha suurem roll ettevõtjate üldises äristrateegias. Viimastel aastatel on ilmnenud patentide, kaubamärkide ja muude registreeritud õiguste taotluste arvu suur kasv. Siiski ei kaota oma tähtsust ka muud teabe kaitsmise moodused, nagu kaubandussaladused ja teostusajast tingitud edumaa konkurentide ees. Info- ja sidetehnoloogia sektoris eksisteerivad kõrvuti vabatarkvaral põhinevad ärimudelid ja omandipõhised mudelid. Eelmisel aastal Euroopa ettevõttejuhtide seas läbi viidud küsitlusel vastas 53 % küsitletutest, et intellektuaalomandi õiguste kasutamine omandab kahe aasta jooksul nende ärimudeli puhul väga suure või lausa kriitilise tähtsuse, 35 % küsitletutest arvas, et see on nii juba küsitluse toimumise ajal[9]. Intellektuaalse vara kasvavale osatähtsusele väärtuste loomisel vastandub siiski nende varade ühtlustatud käsitluse puudumine ettevõtete aruannetes, mis võib takistada juurdepääsu äritegevuseks vajalikele rahalistele vahenditele. Seda viga saaks parandada immateriaalse vara rahvusvahelisse aruandlussüsteemi tehtavate täiustuste kaudu.

---

5 „Kõigepealt mõtle väikestele". Euroopa väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act" (KOM(2008) 394 (lõplik)).

6 „Komisjoni soovitus intellektuaalomandi haldamise kohta teadmussiirde käigus ning ülikoolide ja muude riiklike teadusorganisatsioonide tegevusjuhis" (C(2008) 1329).

7 „Teadusasutuste ja tööstuse vahelise teadmussiirde parandamine kogu Euroopas: eesmärgiks avatud innovatsioon" (KOM(2007) 182 (lõplik)).

8 Teadustööga seotud erand patendi rikkumiste puhul võimaldab teadlastel patenteeritud tehnika kasutamist mitteärilistele eksperimentaal- või eraeesmärkidel. Selle kohaldamist hinnatakse praegu ELi liikmesriikides laiapõhjalise uurimuse põhjal, vt: http://www.eutechnologytransfer.eu/deliverables/experimental_use_exemption.pdf

9 „The value of knowledge: European firms and the intellectual property challenge", Economist Intelligence Unit'i 2007. aastal koostatud valge raamat, mis avaldati väljaandes *The Economist.*

2.3. Tööstusomandi õiguste strateegia Euroopas

Rahvusvahelisel tasandil kokkulepitud tööstusomandi kaitse põhimõtted ulatuvad 19. sajandisse[10]. 20. sajandi lõpul kehtestati intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingus miinimumstandardid[11]. 21. sajandil tuleb tööstusomandi õiguste strateegia abil tagada, et Euroopa vastaks üleilmse teadmistepõhise majanduse väljakutsetele. Intellektuaalomandi süsteem peaks jätkuvalt toimima innovatsiooni esilekutsujana ja andma panuse Lissaboni strateegiasse tervikuna. Komisjon on selle saavutamiseks kehtestanud järgmised kriteeriumid: nimetatud süsteem peaks olema **kvaliteetne**, s.t sisaldama rangeid kontrollistandardeid; **taskukohane**, s.t kulutused peaksid olema tasakaalus kvaliteedi ja õiguskindlusega; **järjepidev**, s.t ühtse õigustõlgenduse ja ühtlustatud kohtumenetlustega; ning säilitama tasakaalu väärtusliku intellektuaalloomingu tunnustamise ning ideede ja innovatsiooni hõlpsa levitamise vahel.[12]

Kuigi reguleeriv raamistik on mitmete tööstusomandi õiguste puhul ELi tasandil juba olemas, ei ole see nii patentide valdkonnas. On selge, et taskukohasus, järjepidevus ning tasakaal leiutajate tunnustamise ja ideede levitamise vahel muutuks ühenduse patendi ja kogu ELi hõlmava patendikohtusüsteemi vastuvõtmisega oluliselt tõhusamaks.

Käesolevas teatises visandatakse meetmed kvaliteetse tööstusomandi õiguste süsteemi loomiseks, mis võimaldab Euroopal saada kasu oma potentsiaalist majandusliku üleilmastumisega toimetulemisel. Nimetatud strateegia täiendab Euroopa patendisüsteemi käsitlevat teatist[13], kuid on oma ulatuselt laiem, käsitledes tööstusomandi õigusi valdkonnaüleselt. Õiguste kvaliteet on oluline tingimus süsteemi kõigis aspektides, mis hõlmavad ettevõtluse, sealhulgas VKEde toetamist; teadmussiirde hõlbustamist ja nende õiguste tõhusat rakendamist, mille abil on võimalik võidelda võltsimise ja piraatlusega. Ainult kvaliteetse süsteemi abil saab Euroopa kasu üleilmse majanduse uutest võimalustest ning suudab täita oma kohustusi.

Selle integreeritud strateegia osad on üksteisest sõltuvad ja vastastikku tugevdava mõjuga, kuid nende loetelu ei ole ammendav. Et strateegia olulised poliitilised aspektid kuuluvad ühenduse pädevusse, lasub komisjonil eriline vastutus edasiste lahenduste leidmise toetamisel. Edu saavutamine nõuab aga ühiseid jõupingutusi. Lissaboni tegevuskava raames kutsutakse liikmesriike seetõttu üles arvestama nimetatud strateegiaga selliste strateegiate sõnastamisel, mis käsitlevad muu hulgas võimalusi parema õigusloome põhimõtte kohaselt tehtavateks lihtsustamisteks. Ka teistel sidusrühmadel, nagu leiutajad, ülikoolid, ettevõtjad ja lõppkasutajad, on täita tähtis roll ja nad peavad tööstusomandi õiguste haldamise valdkonnas teadlikke otsuseid tegema.

3. TÖÖSTUSOMANDI ÕIGUSTE KVALITEET

Tööstusomandi õiguste kvaliteetse süsteemi abil peaks olema võimalik saavutada teadvustatud eesmärgid, milleks on innovatsiooni julgustamine ning uue tehnoloogia ja teadmiste levitamine. Siinkohal minnakse konkreetsete õiguste tehnilisest ja õiguslikust

---

10 Tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon (koostatud 1883. aastal Pariisis, muudetud 1967. aastal Stockholmis).

11 Vt intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektid, http://www.wto.int/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm

12 „Innovatsioonialdis ja uuenev Euroopa", (KOM(2006) 589 (lõplik)).

13 „Euroopa patendisüsteemi edendamine" (KOM(2007) 165 (lõplik)).

hindamisest kaugemale ning võetakse arvesse nende majanduslikku mõju. Hästitoimiva süsteemi jaoks on oluline nii üksnes õiguslikele nõuetele vastavate leiutiste tunnustamine kui ka ettevõtjate ja ühiskonna jaoks kasutajasõbralik juurdepääs neid õigusi käsitlevale teabele.

3.1. Patendid

Euroopa patentide kvaliteeti peetakse üldiselt heaks. Siiski on sidusrühmad huvitatud Euroopa patendikvaliteedi säilitamisest ja parandamisest ning teatavate muude patendiametite tegevuses esinevate vajakajäämiste vältimisest[14]. Seda seisukohta jagab ka Euroopa Parlament[15]. Näiteks võib suur hulk kattuvaid patendiõigusi luua täiendavaid takistusi „patendipadrikutes"[16] juba olemasolevate uute tehnoloogiate turustamisele. Halva kvaliteediga õigused võivad suurendada „patenditrollidega"[17] seotud probleeme, mis on juba kerkinud esile Ameerika Ühendriikide kohtusüsteemis.

Euroopa ei ole mingi erand kogu maailmas levinud suundumusest, mille tulemusena kasvab patenditaotluste arv. 2006. aastal ületas Euroopa Patendiametile laekunud patenditaotluste aastane arv esimest korda 200 000 piiri ja kasvas 5,6 % võrra[18]. Samuti muutuvad taotlused mahukamaks; nii taotletavate patentide kui ka taotluste lehekülgede arv on Euroopa Patendiametis 20 aasta jooksul kahekordistunud[19]. Patenditaotluste arvu ja keerukuse suurenemine terves maailmas on toonud kaasa menetluses olevate taotluste kuhjumise[20], suurendades ebakindlust turul, mis on põhjustatud muudest teguritest nagu kasutamata patendid. Lisaks avaldatakse suurem osa teavet leiutiste uudsuse[21] kohta muudes kui Euroopa keeltes, nagu hiina või korea keel. Need suundumused kujutavad endast patendiametitele koos uutes tehnoloogiavaldkondades tehtavate taotlustega eriti suurt väljakutset. Samuti on olemas vajadus ettevõtjate ja uuendajatele juurdepääsu parandamiseks patenditeabele.

On väga oluline, et patente antaks ainult siis, kui tegemist on leiutisega. Halva kvaliteediga patendiõiguste andmine põhjustab majanduslikku ja õiguslikku ebakindlust. Euroopa Patendiamet kasutab töökoormuse ohjamiseks „lati tõstmise" strateegiat ja Euroopa patendiametid peaksid sellel alal tegema koostööd, nt kasutades ära üksteise tööd, et säilitada õiguste kvaliteet ja vältida patentide andmist valdkondades, milles neid anda ei ole võimalik, nagu tarkvara ja ärimeetodid. Hindajad peavad pideva tööalase arengu abil olema ka kursis oma valdkonna uusimate saavutustega. Lisaks hõlmab patendiametite roll taotluste

---

14 Euroopa tulevast patendipoliitikat käsitlev konsulteerimine ja avalik ärakuulamine: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/hearing/preliminary_findings_en.pdf

15 Euroopa Parlamendi tehnoloogiliste võimaluste hindamise üksuse (STOA) tellitud uurimus „Euroopa patendisüsteemi täiustamise poliitikavalikud", mis on kättesaadav: http://www.europarl.europa.eu/stoa/publications/studies/stoa16_en.pdf

16 Patendipadrik viitab võimalikule probleemile, et kuna teatava toote või tehnoloogiaga seondub palju patente, võib uuendustegevus sektoris aeglustuda, sest kardetakse takistusi ja patendi rikkumistega seotud kohtuvaidlusi.

17 „Patenditrollid" on patendiomanikud, kes peamiselt kasutavad patendiõigusi ettevõtjate ähvardamiseks rikkumise hagidega, et saada kolmandatelt isikutelt ajutisi ettekirjutusi ja litsentsitasusid.

18 Euroopa Patendiameti aastaaruanne aastal 2006: http://www.epo.org/about-us/office/annual-reports/2006.htm

19 „When small is beautiful: measuring the evolution and consequences of the voluminosity of patent applications at the EPO", Eugenio Archontopoulos *et al*. Information Economics and Policy, köide 19, Nr 2 (juuni 2007)

20 Maailmas on 10 miljonit hindamata patenti ja Euroopa Patendiametis pooleliolevate hindamismenetluste arv tõusis 2005. aasta 285 400lt jõudnud 2006. aastaks 304 100ni.

21 Enne kindlaksmääratud kuupäeva leiutise uudsuse kohta kättesaadavaks tehtud teave, mis on asjakohane patenditaotluse ainukordsuse seisukohast ja seetõttu ka antavate patendiõiguste kohaldamise seisukohast.

tagasilükkamist, mida tuleks nende töö tulemuslikkuse mõõtmisel nõuetekohaselt arvesse võtta. Veel on sidusrühmadel täita oluline roll selle vältimisel, et patendiametid saaksid liiga palju taotlusi, mis ei sisalda leiutustaset. Sellised algatused nagu patentidega seotud vastastikused eksperdihinnangud kolleegidelt ja vabatahtlikud parimate tavade suunised saabuvate taotluste taseme tõstmiseks kujutavad endast julgustavaid lähenemisviise, mis parandavad suurenenud nõudluse olukorras patentide kvaliteeti.

Kasulikud mudelid, mis on käibel mõnedes ELi liikmesriikides, sarnanevad patentidele selle poolest, et annavad omanikule tehnilise leiutise ainuõiguse, kuid selle kestus on lühem kui patendil. Kasuliku mudelina kaitstud leiutis peab olema uudne, kuid selle leiutustase võib olla madalam kui patendi puhul. Liikmesriikides, kus ei hinnata leiutustaset põhjalikult, on kasuliku mudeli tunnistused ja riiklikud patendid kiirem võimalus õiguste kaitsmiseks. Siiski võib neid pidada vähem kvaliteetseteks õigusteks kui hinnatud patente ja seetõttu võivad nad õiguslikku ebakindlust suurendada.

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- käivitab kõikehõlmava uurimuse patentide kvaliteedi kohta, et analüüsida vähem kvaliteetsete õigustega kaasnevaid ohtusid ja uurida võimalusi, mille abil vältida nende esinemist Euroopas;

- uurib kasutamata patentidega seonduda võivaid probleeme, sealhulgas hinnates nende põhjuseid ja pakkudes lahendusi.

Liikmesriike, kus kasulike mudelite ja patentide puhul ei hinnata leiutustaset, kutsutakse üles hindama nende õiguste panust innovatsiooni.

3.2. Kaubamärgid

Euroopa loodab tugevate kaubamärkide peale[22]. Selleks on vaja tugevat kaubamärkide kaitset, mis toimib nõudeid eirava litsentsimise, kaubamärgi kasutamata jätmise või ebaausa kasutamise ning õiguste rikkumiste vastase vahendina.

Registreerimisprotsess, sealhulgas kaubamärkide hindamine, peab vastama kõrgetele kvaliteedistandarditele eelkõige seetõttu, et tagada registreeringu kehtivus ja vastavus kliendi ootustele. Kaubamärgid peavad ettevõtjate jaoks olema selged, usaldusväärsed, järjepidevad ja taskukohased. ELi tasandil on Siseturu Ühtlustamise Amet koostanud kasutajate rahulolu uuringu. 2007. aasta tulemused näitavad, et kaubamärgiagentide ja -omanike rahulolu on üldiselt suurenenud, sest kaebusi on vähem ja nende lahendamine on tõhusam. Siiski on võimalik parandada tööd apellatsiooniotsuste, eelkõige nende õigeaegsuse valdkonnas. Vaatamata e-äri vahendite laienenud kasutusele, võiksid kiirus ja usaldusväärsus olla veelgi suuremad. Siseturu Ühtlustamise Amet on töötanud välja kvaliteedijuhtimise süsteemi, käivitanud teenindusharta koostamise kasutajate ootuste põhjal ja soovib saada täieõiguslikuks „e-organisatsiooniks”[23].

---

22 Uuring „Eurobrand2007”: http://study.eurobrand.cc/valueranking2007/

23 Üksikasjalikuma teabe saamiseks vt Siseturu Ühtlustamise Ameti veebisait: http://oami.europa.eu/en/userscorner/default.htm

Ühendusesisene kaubamärkide registreerimine on liikmesriikides olnud ühtlustatud üle 15 aasta, riiklikud ja ühenduse kaubamärgid on eksisteerinud kõrvuti üle 10 aasta. Kuigi on selge, et kaubamärgisüsteem on olnud edukas, on käes aeg seda tervikuna hinnata.

Komisjon hindab ühenduse ja riiklike kaubamärgisüsteemide üldist toimimist. Uurimuses analüüsitakse ELi kaubamärgisüsteemide mõju sidusrühmadele ja see võib saada aluseks tulevasele ühenduse kaubamärgisüsteemi läbivaatamisele ning tõhustatud koostööle Siseturu Ühtlustamise Ameti ja riiklike ametite vahel.

3.3. Muud tööstusomandi õigused

Peale kaubamärkide on ühenduse tasandil olemas veel muidki tööstusomandi õiguste süsteeme. Ühenduse disainilahenduste[24] süsteem hakkas toimima aastal 2003 ja pakub nüüd võimalust õiguskaitseks kolmandates riikides pärast seda, kui EÜ liitus 2008. aastal Haagi kokkuleppe Genfi redaktsiooniga, mis käsitleb disainilahenduste rahvusvahelist registreerimist. Kuigi riiklikud tööstusdisainilahendusi käsitlevad õigusaktid on suures osas ühtlustatud disainilahendusi käsitleva direktiiviga[25], võimaldaks varuosade järelturu liberaliseerimist käsitleva ettepaneku[26] vastuvõtmine järjepidevama süsteemi loomist ühtsel turul. Arvestades toimuvat arengut ja asjaolu, et ühenduse disainilahenduste süsteem on suhteliselt uus, ei kavanda komisjon praegu disainilahenduste süsteemi hindamist.

Kauem kehtinud ühenduse kaitsesüsteemid hõlmavad geograafiliste tähiste ja ühenduse sordikaitsega seotud õigusi. EÜ näeb ette geograafiliste tähiste registreerimise süsteemi veinide, põllumajandustoodete ja toidu puhul kaitstud päritolunimetuste ja kaitstud geograafiliste tähiste kujul, kusjuures viimane hõlmab ka piiritusjooke[27]. Nende süsteemide abil tagatakse ostjatele, et nende ostetavad tooted on originaaltooted, mille olemus või maine tuleneb päritolukohast. Geograafiliste tähiste kaitsesüsteemidel on kaubamärgi kaitsest erinevad funktsioonid ja eesmärgid. Siiski aitavad mõlemad süsteemid kaasa tootenimetuste kaitsmisele väärkasutuse ja jäljendamise eest. Komisjon korraldab praegu põllumajandustoodete süsteemi üldise kohaldamise järelhindamist, milles käsitletakse ajavahemikku alates aastast 1992. Osa uurimusest moodustab ka side kaubamärkidega. Komisjon avaldab 2008. aastal ka rohelise raamatu põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika kohta, et pidada sidusrühmadega nõu tootestandardite, tootmisnõuete ja kvaliteedikavade, sealhulgas geograafiliste tähiste süsteemide arendamise üle. Teine küsimus, mille üle komisjon aru peab, on see, kuidas hõlbustada geograafiliste tähiste kaitset mittepõllumajanduslike toodete puhul nii, et sellest saaksid kasu Euroopa ja kolmandate riikide tootjad.

Seoses sordikaitse süsteemiga korraldab sordikaitseõigusi andev ühenduse sordiamet oma rolli ja tegevuse hindamise. Pärast käimasolevat seemnete ja taimede paljundusmaterjali turustamist käsitleva õigustiku hindamist, mille käigus võetakse samuti arvesse seoseid

---

[24] Nõukogu määrus (EÜ) nr 6/2002, 12. detsember 2001, ühenduse disainilahenduse kohta, (ELT L 3, 5.1.2002, lk 1).

[25] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 98/71/EÜ, 13. oktoober 1998, disainilahenduste õiguskaitse kohta, (EÜT L 289, 28.10.1998, lk 2).

[26] Euroopa parlamendi ja Nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 98/71/EÜ disainilahenduste õiguskaitse kohta (KOM(2004) 582 (lõplik)).

[27] Kaitse tagatakse kolme määrusega, mis hõlmavad veine (nõukogu määrus (EÜ) nr 1493/1999, EÜT L 179, 14.7.1999, lk 1), piiritusjooke (nõukogu määrus (EÜ) nr 110/2008, ELT L 39, 13.2.2008, lk 16) ning põllumajandustooteid ja toitu (nõukogu määrus (EÜ) nr 510/2006, ELT L 93, 31.3.2006, lk 12).

sordikaitsesüsteemiga, võidakse kavandada sordikaitseõigusi käsitleva ühenduse õiguse üldhindamist.

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- avaldab aastal 2008 rohelise raamatu põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika kohta, mis hõlmab geograafilisi tähiseid;

- korraldab muu hulgas avaliku konsulteerimise kaudu hindamise, millega analüüsitakse geograafiliste tähiste kaitse teostatavust mittepõllumajanduslike toodete puhul.

3.4. Tööstusomandi õigused ja konkurents

Innovatsiooni edendamine ja majanduskasvu ergutamine on tööstusomandi õigusi ja konkurentsi käsitlevate õigusaktide ühine eesmärk. Tööstusomandi õiguste tugeva kaitsega peab kaasnema konkurentsieeskirjade range kohaldamine.

Tööstusomandi õiguste olemasolu ja kasutamine ei ole iseenesest konkurentsiõigusega kokkusobimatu. Ainult eritingimustel võib õiguse kasutamine endast kujutada EÜ konkurentsieeskirja rikkumist, eelkõige siis, kui ettevõtjal on valitsev seisund ja tema tegevus võib asjaomasel turul tõenäoliselt viia konkurentsi kadumiseni. Esimese astme kohus on kinnitanud tingimused, mil näiteks litsentsi andmisest keeldumist võib pidada kuritarvitamiseks; selline olukord tekib siis, kui teave, mille avaldamisest keeldutakse on asendamatu järelturul konkureerimiseks, kui konkurents sellel järelturul tõenäoliselt kaob ja kui takistatakse turule toomast uusi tooteid, mille järele on olemas tarbijate nõudlus[28].

Standardite kehtestamine on valdkond, mille tähtsus tööstusomandi ja konkurentsiõiguse vaheliste suhete mõjutamisel üha kasvab. Üldiselt aitab standardite kehtestamine kaasa innovatsioonile ja majanduslikule arengule. Et vältida võimalikke konkurentsimoonutusi, peaks standardite kehtestamine siiski toimuma avatud ja läbipaistval viisil[29]. Üks näide konkurentsimoonutusest võib olla „patendi salakaitsmine", mille puhul standardi jaoks olulise patenditud tehnoloogia omanik loob standardi kehtestamise ajal tahtlikult patenti varjates oma patenteeritud tehnoloogiale kunstlikult ülepaisutatud järelväärtuse (s.o väärtuse, mis hakkab kehtima pärast standardi kehtestamist).

Standardeid kehtestavate organisatsioonide eeskirjades võib olla täpsustatud eelnev (s.o standardi kehtestamiseke eelnev) kohustus teavitada olulistest patenditaotlustest ja/või antud patentidest või kohustus anda litsentse seoses oluliste patentidega õiglastel, mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel[30]. Mõned organisatsioonid on võtnud vastu ka eeskirju, mille kohaselt standardite kehtestamiseks potentsiaalselt oluliste tehnoloogiate omanikud teatavad maksimaalsed kasutustasu määrad, mida nad võtaksid, kui nende tehnoloogia valitakse osaks standardist. Komisjon julgustab Euroopa standardiorganisatsioone seda poliitikat ellu viima.

---

28 Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu (suurkoda) 17. septembri 2007 otsus — Microsoft Corp. versus Euroopa Ühenduste Komisjon, kohtuasi T-201/04.

29 Komisjoni teatis „Suunised asutamislepingu artikli 81 kohaldamise kohta horisontaalsete koostöölepingute suhtes" (EÜT C 3, 6.1.2003, lk 2)

30 CEN, CENELECi, ETSI , Euroopa Komisjoni ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni vahelise koostöö üldised juhised, allakirjutatud 28. märtsil 2003, (ELT C 91, 16.4.2003, lk 7).

Eeskirju, millega nõutakse maksimaalsete kasutustasu määrade eelnevat avaldamist, ei tohiks kasutada ebaseaduslike hinnaläbirääkimiste varikattena. Kõnealused eeskirjad ei ole siiski iseenesest konkurentsivastased. Sobivate tingimuste korral soodustavad nad tegelikult oluliselt konkurentsi, võimaldades eelkonkurentsi, mis põhineb nii tehnilisel panusel kui ka tehnoloogia hinnal. Sellise stsenaariumi korral saab kokkuvõttes kasu tarbija, kuna eelnev konkurents välistab kunstlikult kõrge järelhinna. Sellest sõltumata ei ole üldiselt konkurentsiõiguse ülesanne ära aimata standardiorganisatsioonide intellektuaalomandit käsitlevat poliitikat, vaid pakkuda suuniseid selle kohta, millised elemendid võivad olla konkurentsivastased. Tootja on see, kes valib, milline kava nende parameetrite piires nende vajadustele paremini vastab[31].

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- käivitab teabe hankimise eesmärgil uurimuse, et analüüsida intellektuaalomandi õiguste ja standardite omavahelisi seoseid innovatsiooni edendamisel[32];

- võtab 2009. aasta esimesel kvartalil vastu info ja sidetehnoloogia valdkonnas standardite kehtestamist käsitleva konsultatsioonidokumendi, mis hõlmab standardite seoseid valdkonna tööstusomandi õigustega.

4. VÄIKESTE JA KESKMISE SUURUSEGA ETTEVÕTJATE UUENDUSTEGEVUSE TOETAMINE

99 % kõigist Euroopa ettevõtetest on väikesed või keskmise suurusega (VKEd)[33] ning nendes töötab 85 miljonit inimest. Tööstusomandi õiguste edukas ärakasutamine võib anda olulise tõuke VKEde õitsenguks. Kuid sageli ei kasuta VKEd tööstusomandi õiguste võimalusi täielikult ära.[34] Uuringud näitavad, et nad kasutavad vähem ametlikke tööstusomandi õigusi ja rohkem muid kaitseviise, nagu ärisaladused või turueelised. Ei ole hea, kui seda põhjustab teadlikkuse või toetuse puudumine; see viitab vajadusele kiirete poliitiliste meetmete järele.

4.1. Tööstusomandi õiguste kättesaadavamaks tegemine VKEdele

VKEd nimetavad ametlike tööstusomandi õiguste puudumise põhjusena sageli nende vormistamise kulukust. Erinevalt kaubamärkidest ja tööstusdisainilahendustest ei saa VKEd valida riigisisese ja ühenduseülese patendikorra vahel. Londoni lepingu[35] jõustumine 1. mail 2008 aitab VKEdel ühisturust kasu saada, vähendades Euroopa patentide tõlkimiskulusid.[36] Kuid saab olukorda veelgi palju parandada, võttes kasutusele soodsa hinnaga ja kättesaadava ühenduse patendi,[37] mida VKEd on taas väikeettevõtluse algatuse[38] arutelu käigus nõudnud.

---

31 Näiteks võivad kasutustasuta litsentsid teatavatel tingimustel tõhusalt edendada standardite laialdast kasutuselevõttu valdkondades, millele on omane tugev võrgustike mõju.

32 „Standardimise osakaalu suurendamine Euroopa uuendustegevuses" (KOM(2008) 133 (lõplik)).

33 Komisjoni soovitus, 6. mai 2003, mikroettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlemise kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).

34 „Ühenduse Lissaboni kava elluviimine – Kaasaegne VKE-poliitika majanduskasvu soodustamiseks ja tööhõive suurendamiseks" – (KOM(2005) 551 (lõplik))

35 17. oktoobri 2000. aasta leping Euroopa patendikonventsiooni artikli 65 kohaldamise kohta on avaldatud väljaandes OJEPO 2001, lk 549.

36 Vt http://www.epo.org/patents/law/legislative-initiatives/epc2000.html

37 „Euroopa patendisüsteemi edendamine" (KOM (2007) 165 (lõplik)). Vt II lisa ja selles sisalduvad viited Londoni lepingu ja ühenduse patendi tasuvusarvutustele.

38 http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sba_en.htm#aa

Väikeettevõtete algatuse üks kümnest põhimõttest on, et EL ja liikmesriigid peaksid innustama VKEsid rohkem ära kasutama ühisturu võimalusi, sh juurdepääsu patentidele ja kaubamärkidele.

Muude väljapakutud lahenduste hulgas on stiimulid VKEdele, nagu leiutiste uudsuse kontrollimine ja esimese kümne patendiavalduse subsideerimine,[39] mis võiksid suurendada tööstusomandi õiguste kaitse kasutamist. Tasuks uurida, mis oleks kõige tõhusam: kas kõikide VKEde kulude vähendamine (näiteks vähendades menetlustasusid[40]), sihtotstarbeliste toetuste pakkumine[41] või tööstusomandi õiguste litsentseerimisest saadava tulu vähendatud maksustamine[42].[43]

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- jätkab tööd selle nimel, et luua Euroopa tasandil tõhus ja tasuv, kvaliteetne ja õiguskindel patendisüsteem, mille hulka kuuluks ühenduse patent ja kogu ELi hõlmav patendikohtusüsteem;

- uurib võimalusi ehitada tulevase ühenduse patendi tasude struktuur üles viisil, mis suurendaks patendisüsteemi kättesaadavust VKEde jaoks.

Kuni ühenduse patenti ei ole vastu võetud, kutsutakse liikmesriike üles võtma ühenduse teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistiku[44] raames järgmisi meetmeid:

- kasutama ära selle sätteid tööstusomandi õiguste toetamiseks;

- uurima võimalusi, kuidas VKEd saaksid paremini ära kasutada selle raamistikuga pakutavaid õigusi, näiteks patenditasude vähendamise või litsentseerimise edendamine tehtavate maksusoodustuste teel.

4.2. Vaidluste lahendamise menetluste kättesaadavamaks tegemine VKEdele

VKEde vahendid on sageli liiga piiratud, et algatada õiguslikke menetlusi, eriti patendivaidlusi. Soodne, tõhus ja usaldusväärne kogu ELi hõlmav integreeritud patendikohtusüsteem oleks ilmne ja tulemuslik lahendus.

Veel üks väljapakutud lahendus on patendivaidluskindlustus. Komisjoni uusimas sellealases uuringus[45] hinnati mõnede süsteemide teostatavust. Selles järeldati, et majanduslikult

---

39 http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/hearing/preliminary_findings_en.pdf

40 Väikeüksused võivad saada Ameerika Ühendriikide patendiseaduse kohaselt 50 % menetlustasu alandust, http://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/mpep_e8r6_appxl.pdf

41 Näiteks esmakordsete patenditaotlejate subsideerimine (näiteks OSEO Innovation'i *1er brevet service* Prantsusmaal või INSTI VKEde patendimeede Saksamaal) või täiendavate subsiidiumide lubamine (näiteks *IPAS service* Iirimaal).

42 Mõned riigid lubavad maksusoodustusi patentide litsentseerimistuludele.

43 Memorandum tõkete kõrvaldamisest, võimaldamaks VKEdel paremini kasutada intellektuaalomandi õiguste süsteemi: Aruanne ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraadile, juuni 2007, aadressil http://www.proinno-europe.eu/NWEV/uploaded_documents/IPR_Expert_group_report_final_23_07_07.pdf

44 ELT C 323, 30.12.2006, lk.1

45 CJA Consultants Ltd järeluuring „Kindlustuse kasutamise võimalikkusest patendivaidluste kulude katmiseks" aadressil: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/pli_report_en.pdf

elujõuline oleks vaid kohustuslik süsteem. Kuid see tulemus seatakse kahtluse alla hiljutises vabataktlike süsteemide loomist käsitlevas töös. Seetõttu jälgib komisjon asjade edasist arengut kõnealuses valdkonnas.

Alternatiivsed vaidluste lahendamise mehhanismid, eriti vahendamine, võivad täiendada kohtusüsteemi ning olla elujõuliseks alternatiiviks nii VKEdele kui ka suurematele äriühingutele, kui nimetatud mehhanismid on kiired, usaldusväärsed ja soodsa hinnaga. Direktiiv nr 2008/52/EÜ[46] loob raamistikku piiriüleste vaidluste vahendamiseks. See parandab vaidluste lahendamise kättesaadavust, käsitledes vahendamise ja tsiviilmenetluse suhte peamisi aspekte ja pakkudes kasulikke vahendeid vahenduse edendamiseks. Samuti soovitab komisjon rakendada kõrgetasemelist vahendust siseriiklikes vaidlustes ning toetab vahendajate Euroopa toimimisjuhendi[47] kasutamist vahendusteenuste kvaliteedi ja järjekindluse parandamiseks.

Seoses ühenduse patendi ja integreeritud patendikohtusüsteemi väljatöötamiseks tehtava tööga uuritakse võimalust luua ühenduse tasandi patendivahekohtu- ja vahenduskeskust, et tegeleda juhtumitega, mis ei käsitle kehtivust. Täiendades ühenduse raamistiku väliste patentide puhul alternatiivseid vaidluste lahendamise mehhanisme, asuks nimetatud keskus alternatiivsetele vaidluste lahendamise mehhanismidele patendivaidluste puhul lähemal ja oleks kättesaadavam. Keskus koostaks nimekirja ühenduse vahendajatest ja vahekohtunikest, kes saaksid vaidluse osalistel aidata lahendada oma vaidlust. Ehkki alternatiivsed vaidluste lahendamise mehhanismid ei oleks kohustuslikud, uuriks integreeritud patendikohtu kohtunik koos vaidluspooltega võimalusi lahendada vaidlus vahekohtu- ja vahenduskeskuses.

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- uurib, kuidas saaks vahendus- ja vahekohtusüsteemi edasi arendada käimasoleva kogu ELi hõlmavapatendivaidluste lahendamise süsteemi loomise raames.

Liikmesriike kutsutakse üles võtma järgmisi meetmeid:

- pakkuma Lissaboni strateegia raames VKEdele piisavat tuge nende tööstusomandi õiguste jõustamiseks.

4.3. Kvaliteetne toetus VKEdele tööstusomandi õiguste haldamisel

Vaatamata rohketele riiklikult rahastatavatele teenustele ELis, mis pakuvad tuge VKEdele, saaks vaid väheseid nendest teenustest lugeda tõhusateks, ehkki „saarekestena" eksisteerib ka hästi korraldatud programme.[48] Tööstusomandi õigused peaksid kogu oma elutsükli vältel olema koos intellektuaalse varaga firmade äriplaani lahutamatu osa. Kvaliteetne toetus VKEdele tööstusomandi õiguste haldamisel peaks vastama nende individuaalsetele vajadustele. See nõuab haruldast kombinatsiooni tehnilisest, õiguslikust ja ärioskusteabest. IP4Inno juhendajate väljaõppe algatus[49] valmistab ette intellektuaalomandi õigustele spetsialiseerunud juhendajaid teadmiste levitamiseks ärinõustamisringkondades. Ka VKEde

---

46 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/52/EÜ, 21. mai 2008, vahendusmenetluse teatavate aspektide kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT L 136, 25.5.2008, lk 3).

47 Vt http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.htm

48 VKEdele intellektuaal- ja tööstusomandi valdkonnas osutatavate riiklike ja piirkondlike tugiteenuste võrdlusanalüüs aadressil http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/Benchmarking-Report-SME.pdf

49 Vt http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=63&parentID=54

tugiteenused võiks oma oskusteavet paremini kasutada. Kui riiklikud patendiametid ja tehnoloogia-/arendusasutused ühendavad oma tehnilise/õigusliku ja ärioskusteabe, võib nende koostöö tulemusena tekkida koostoimeid. Projekti IP-Base eesmärk on edendada uute teadlikkuse tõstmise meetmete ja tugiteenuste väljatöötamist. See põhineb riiklike patendiametite ja kohalike innovatsioonistruktuuride, sh Euroopa ettevõtluse tugivõrgustiku vahelisel koostööl.

Euroopa VKEdel tuleb üha enam tegutseda ELi välistel turgudel, et olla elujõuline ja edukas. Intellektuaalomandi õiguste kindel kaitse on VKEdele uute kaubavahetusvõimaluste täielikuks ärakasutamiseks elutähtis. Komisjon kavatseb laiendada kolmandates riikides ettevõtjatele antavat abi. Näiteks käivitati Hiinas intellektuaalomandi õiguste kasutajatugi, et anda ärialast nõu intellektuaalomandi õiguste, sh jõustamise kohta. Seda katsemeedet hinnatakse edaspidi, et selgitada välja, kas toetamist tuleks jätkata pikaajalisemalt, laiendada või kohandada vastavalt VKEde tulevikuvajadustele.

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- hindab intellektuaalomandi õiguste kasutajatuge Hiinas, eesmärgiga pakkuda kolmandates riikides tegutsevatele VKEdele optimeeritud tugiteenuseid seoses intellektuaalomandi õigustega, ning uurib väljavaateid kasutajatoe jätkamiseks ja laiendamiseks.

Liikmesriike kutsutakse üles võtma järgmisi meetmeid:

- tõstma kõigi äriühingute ja teadlaste, sh VKEde teadlikkust intellektuaalse vara haldamisest.

5. INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSTE JÕUSTAMINE – VÕITLUS VÕLTSIMISE JA PIRAATLUSEGA

Uuenduste kaitsmisega intellektuaalomandi abil peavad kaasnema tulemuslikud jõustamismehhanismid. Võltsimine ja piraatlus on jõudmas muret tekitavale tasemele, millel on märgatav mõju innovatsioonile, majanduskasvule ja töökohtade loomisele ELis; samuti on see ohuks Euroopa kodanike tervisele ja turvalisusele. Hinnanguline võltsitud ja piraatkauba käive oli 2005. aastal kogu maailmas 200 miljardit dollarit.[50] Võltsimine ja piraatlus on ulatuslik nähtus, ning rahvusvahelise kaubanduse arengusuundade põhjal oletatakse kasvavat absoluutväärtuselt ja proportsionaalselt ülemaailmse SKTga. Seetõttu on vaja tegutseda tõhusamalt, nii ELis kui ka kolmandates riikides, kaitsmaks Euroopa äriühinguid ja nende investeeringuid innovatsiooni.

5.1. Ühenduse õigusaktide tulemuslik jõustamine

ELi panus võitlusse võltsimise ja piraatlusega ühisturul põhineb jõustamisdirektiivil[51]. Direktiivi eesmärkide saavutamiseks on vaja nõuetekohast ülevõtmist ja rakendamist praktikas. Komisjon aitab koordineerida rakendusaruandeid, mille liikmesriigid peavad esitama 29. aprilliks 2009.

---

50 OECD, „Võltsimise ja piraatluse mõju majandusele", 4/6/07 DSTI/IND(2007)9/PART4/REV1.

51 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, 30.4.2004, lk 16).

Intellektuaalomandi õiguste jõustamise vahendite hulka kuuluvad asjakohastel juhtudel ka kriminaalõiguslikud meetmed. Erinevused kriminaalmenetluste ja karistuste rakendamises põhjustavad erinevusi õiguste omanikele kättesaadavas kaitstuse tasemes. Komisjon usub jätkuvalt, et liikmesriigid peavad kehtestama tulemuslikud kriminaalõiguslikud meetmed.

Kui kohus on tuvastanud intellektuaalomandi õiguste rikkumise, ei tohiks kohtuotsuse või -määruse täitmisele pööramine põhjustada õiguste omanikule erilisi raskusi. Komisjon kaalub I Brüsseli määruse[52] läbivaatamise osana võimalusi lihtsustada piiriülest täitmisele pööramist. Ühe elemendina kavandatakse välisriigi kohtuotsuse ametliku tunnustamise vajaduse tühistamist,[53] mis on praegu muu liikmesriigi kohtu otsuse täitmisele pööramise eeltingimuseks.

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- tagab jõustamisdirektiivi nr 2004/48/EÜ täieliku ülevõtmise ja tulemusliku rakendamise;

- kaalub I Brüsseli määruse läbivaatamise käigus, kuidas parandada kohtuotsuste piiriülest täitmisele pööramist.

5.2. Algatused piiril

Ühenduse piiridel võidakse intellektuaalomandi õiguse rikkumiskahtlusega kaubad tollialastele õigusaktidele[54] tuginedes kinni pidada. Et nimetatud tegevus oleks tulemuslik, peavad intellektuaalomandi valdajad tegema tolliga koostööd ja vahetama andmeid, mis võimaldaks tollil kahtlaseid saadetisi edukalt tabada. Selline koostöö on 2005. aasta oktoobris vastu võetud ja nõukogu poolt heaks kiidetud võltsimise ja piraatlusega võitlemise tolli vastumeetmete tegevuskava[55] üks tugisambaid. Komisjon esitab peagi aruande selle rakendamise tulemuste kohta ning kavatseb seejärel käivitada uue tolli tegevuskava, mis põhineb esimese edusammudel. Hiljutised muudatused tolliseadustikus julgeoleku- ja ohutuskontrolli parandamiseks pakuvad uusi vahendeid teabe levitamiseks kõrgendatud riskiga vedude kohta. Neid vahendeid tuleks täielikult ära kasutada.

Võltsimise ja piraattoodetega seotud juhtude arv, mida tolliasutused on menetlenud, tõusis 2007. aastal 15 % ehk üle 43 000.[56] Tollialaste õigusaktide rakendamine on toonud märgatavaid tulemusi, kuid see on ilmselgelt vaid osa lahendusest. On äärmiselt oluline, et sellega kaasneksid meetmed intellektuaalomandi õigusi rikkuvate kaupade leviku ja kokkuvõttes ka nende tootmise vältimiseks. On selge, et väga oluline on teha täiendavat koostööd tootjariikide tolliasutustega. Selleks on koos Hiina ametiasutustega koostatud

---

52 Nõukogu määrus (EÜ) nr 44/2001, 22. detsember 2000, kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1).

53 Kui kehtib kohtuotsuse ametlikkuse tunnustamise nõue, siis ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsus, mis on seal täitmisele pööratav, muutub muus liikmesriigis täitmisele pööratavaks alles pärast seda, kui too on seda ametlikult tunnustanud.

54 Nõukogu määrus (EÜ) nr 1383/2003, 22. juuli 2003, teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta (ELT L 238, 30.10.2004, lk 16).

55 „Tolli vastumeetmed uusimatele suundumustele võltsingu- ja piraatkaubanduse vallas" (KOM(2005) 479 (lõplik)).

56 Vt http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics2007.pdf

võltsimise ja piraatluse vastane ühine tollialane tegevuskava. Kava peaks lõplikult valmima 2008. aastal.

Samal ajal oleks täielikku geograafilist kaitset pakkuv ja õiguslike lünkadeta ühenduse ühtne patent tulemuslikum vahend võitluses Euroopa äriühingute poolt patenteeritud toodete võltsimise ja kopeerimisega. See aitaks vältida võltsitud kaupade sisenemist Euroopa ühtsele turule ja hõlbustaks nende arestimist tolliasutuste poolt kõigil ELi välispiiridel ning nende eemaldamist turult, olenemata sellest, millises turustuskanalis need avastatakse.

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- püüab tagada, et õiguste omanikud ja tolliaasutused kasutaksid täielikult ära teavitamisvahendeid selliste vedude ärahoidmiseks, mille puhul võltskauba oht on kõrgendatud;

- töötab välja võltsimise ja piraatlusega võitlemise tollialaste vastumeetmete uue tegevuskava;

- töötab 2008. aasta jooksul koos Hiina tolliasutustega välja võltsimise ja piraatluse vastase ühise tegevuskava.

5.3. Täiendavad mitteseadusandlikud meetmed

Tulemuslikuks jõustamiseks on vaja täiustada võrgustikke komisjoni ja liikmesriikide, liikmesriikide eri riigiasutuste ning avaliku ja erasektori vahel. Samuti on vaja tõsta teadlikkust kahjust, mida põhjustavad võltsimine ja piraatlus. Tarbijate jaoks seostub võltskaup mõnikord odavate rõivaste ja luksuskaupadega, kuid nad ei ole teadlikud ohust tervisele ja ohutusele, mida kätkevad endas võltsitud ravimid, hügieeni- ja kosmeetikatarbed, elektroonikakomponendid ja mootorsõidukite osad. Piiratud on ka teadlikkus võltskauba seostest maksudest kõrvalehoidumise, rahapesu, uimastikartellide, poolsõjaliste organisatsioonide, organiseeritud kuritegevuse ja laste tööjõu kasutamisega. Harimine ja teadlikkuse suurendamine seoses autoriõiguse tähtsusega infosisu kättesaadavusel on saanud ulatuslikku toetust piraatlusevastase võitluse vahendina.[57] Riiklik nulltolerantne lähenemine intellektuaalomandi õiguste rikkumisele aitaks intellektuaalomandi õiguste omanikel, sh VKEdel, oma õigusi jõustada.[58]

Komisjon teeb liikmesriikidega koostööd jälitusvõrkude täiustamiseks ning uurib, kuidas oleks võimalik tõhustada teabe kogumist ja dokumenteerimist ebaseadusliku tegevuse kohta. Liikmesriikide siseselt saab peamiste osaliste, sh tolliasutuste, politsei, kaubandusjärelevalve ametnike, prokuröride, intellektuaalomandi kaitse büroode ja kohtute töö kooskõlastatust suurendada, jagades parimaid töötavasid. Liikmesriikide vahel võiks kiire teabevahetuse hõlbustamiseks luua tõhusa piiriülese halduskoostöö võrgustiku. See võiks toetuda juba olemas olevatele süsteemidele, nagu siseturu infosüsteem,[59] mida saaks kasutada teabe levitamiseks võltskauba kohta.

---

57 „Interneti-põhine loominguline infosisu ühtsel turul" (KOM(2007) 836 (lõplik)).

58 Võltsimise mõjust ELi VKEdele, ülevaade mitmesugustest riiklikest ja eraõiguslikest intellektuaalomandi õiguste jõustamisalgatustest ja muid materjale aadressil http://www.ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/Counterfeiting_Main%20Report_Final.pdf

59 Vt http://ec.europa.eu/idabc/en/document/5378/5637

Suurem koostöö avaliku ja erasektori vahel võiks samuti jõustamisele kaasa aidata. Komisjon uurib, mil määral saaks ELi tasandil kasutada valdkonnaülest kava autoriõigustega kaitstud materjali suuremahulise ebaseadusliku allalaadimise vastu, säilitades tasakaalu isikuandmete kaitsmise vajaduse ja negatiivse mõju vahel, mida failijagamisega tegelevad veebisaidid avaldavad loovsektorile. Üheks sammuks võltstoodete internetimüügi kõrvaldamisel võiks olla sidusrühmade kokkulepe ELi tasandil.

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- kaalub võimalikku panust, mida edasise teadlikkuse tõstmisega võiks saavutada avaliku arvamuse muutmiseks võltsitud ja piraatkauba kohta nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasandil;

- uurib, kuidas saaks parandada teabekogumist, et luua kõikehõlmav dokumentatsioon, mille alusel saaks võtta paremini suunatud jõustamismeetmeid;

- töötab kõigi liikmesriigis võltsimise ja piraatlusega võitlevate osaliste koostöö parandamise nimel, et tõhustada riikliku tasandi meetmeid;

- uurib võimalikke lahendusi tõhusa halduskoostöö võrgustiku loomiseks liikmesriikide vahel, mis võimaldaks üleeuroopalisi meetmeid;

- tegutseb selle nimel, et hõlbustada avaliku/erasektori vaheliste kokkulepete sõlmimist võitluses intellektuaalomandi rikkumise vastu;

- otsib võimalusi sõlmida ELi tasandil valdkonnaülene kokkulepe, et vähendada piraatluse ja võltskauba müümisega seotud internetiliiklust.

Liikmesriike kutsutakse üles tagama Lissaboni strateegia raames, et täitevasutustel oleks piisav teave ja vahendid, et teha konstruktiivset tööd õiguste omanikega intellektuaalomandi õiguste rikkumise vastu.

6. RAHVUSVAHELINE MÕÕDE

6.1. Kaubamärgiseaduse reform

Ülemaailmse Intellektuaalomandi Organisatsiooni (WIPO) kaubamärgiseadust käsitlev 2006. aasta leping[60] toetub 1994. aasta kaubamärgiseadust käsitlevale lepingule ning selle eesmärk on luua kaasaegne ja dünaamiline raamistik kaubamärkide registreerimise haldusmenetluste ühtlustamiseks. Lepingus on arvestatud sidetehnoloogia uute arengusuundadega, sätestatud tähtaja ületamise korral võetavad kergendavad meetmed ja selgelt tunnustatud ebatraditsioonilisi nähtavaid kaubamärke ja nähtamatuid märke, nagu heli- ja maitsemärgid. Selles on lisaks sätestatud erikord tehnilise abi andmiseks arenguriikidele, et aidata neil täielikult ära kasutada lepingu võimalusi. Euroopa tööstus võib saada sõlmitud lepingust kasu vaid juhul, kui ELi liikmesriigid ja EÜ selle ratifitseerivad või sellega ühinevad.

Komisjon teeb ettevalmistusi EÜ liitumiseks Singapuri kaubamärgiseadust käsitleva lepinguga ning kutsub liikmesriike üles seda ratifitseerima.

[60] Vt http://www.wipo.int/treaties/en/ip/singapore/

6.2. Patendireformi tegevuskava

Patendiõiguse ühtlustamine lihtsustaks Euroopa äriühingutel oma leiutiste patenteerimist väljaspool ELi. Patendikoostööleping[61] (PCT) on alates 1970. aastast pakkunud ühe rahvusvahelise taotluse kaudu ülemaailmset patendikaitset. 2000. aasta autoriõiguse lepinguga[62] ühtlustati seaduse nõudeid suurel määral, kuid patendiõiguse lepingu sõlmimisel on saavutatud vähe edu. Arenguriigid on avaldanud arvamust, et patendisüsteem peaks arvestama piisavalt nende huve. Tööstusriikide patendisüsteemide vahel säilivad siiski samuti olulised erinevused. Ameerika Ühendriikides saab patendi esmaleiutaja, Euroopas aga saab patendi omanikuks patenditaotluse esmaesitaja. Muudeks erinevusteks on Ameerikas kohaldatav avalduse esitamise eelne ajapikendus, mille jooksul võidakse leiutis avaldada ilma, et see takistaks hiljem selle kohta patendiavalduse esitamist, ning kohustuse puudumine avaldada kõik Ameerika Ühendriikide menetluses olevad patendiavaldused 18 kuu jooksul pärast nende esitamist või prioriteedikuupäeva. Komisjon teeb koos liikmesriikidega atlandiüleses majandusnõukogus tööd selle nimel, et liikuda rahvusvaheliste patendiseaduste ühtlustamise suunas.

Patendiõiguse ühtlustamine lihtsustaks patentide menetlemist, hõlbustaks töö suuremat jaotust patendiasutuste vahel ning võiks lõpuks viia väljaantud patentide vastastikuse tunnustamiseni asutuste vahel. Euroopa peab tagama, et patenditavuse kõrged kvaliteedistandardid oleksid samuti mitmepoolsete raamistike osa.

> *Komisjon töötab patendiõiguse lepingu sõlmimiseks peetavatel läbirääkimistel ja atlandiüleses majandusnõukogus koos liikmesriikidega selle nimel, et ühtlustada rahvusvaheline patendiõigus.*

6.3. Intellektuaalomandi õiguste õiguskaitse tagamine kolmandates riikides

ELi ettevõtjate hulgas tekitab muret intellektuaalomandi õiguste kui ühe nende peamise vara aina kasvav väärkasutamine kolmandates riikides. Pärast intellektuaalomandile kolmandates riikides õiguskaitse tagamise strateegia esitamist 2004. aastal,[63] juhtis komisjon tähelepanu vajadusele tugevdada intellektuaalomandi õiguste õiguskaitse tagamise meetmeid ja koostööd mitmete prioriteetsete riikidega,[64] kes on määratud kindlaks eraldi uurimuse[65] abil ning kelle nimekirja pidevalt uuendatakse. Prioriteetsete riikidega võetavate meetmete hulka kuuluvad koostöö tugevdamine samu seisukohti jagavate riikidega, intellektuaalomandi õigusi käsitlevate dialoogide algatamine, tehnilise abi vahendite suunamine õiguskaitse tagamisele ja teadlikkuse tõstmisele intellektuaalomandi õiguste kohta nimetatud riikides tegutsevates ELi äriühingutes. Kahepoolsel tasandil sisaldavad kõik läbirääkimisel olevad kaubavahetuslepingud eraldi peatükki intellektuaalomandi õiguste kohta. Kõnealused lepingud peaksid õigusnormide lähendamise kaudu saavutama intellektuaalomandi õiguste tulemusliku kaitse ja jõustamise ning selgitama veelgi rahvusvahelisi kohustusi.

Mitmepoolsel tasandil on tehtud uusi õiguskaitsealgatusi erinevatel foorumitel, näiteks WTO intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu nõukogus, G8s (Heiligendammi

---

61 Vt http://www.wipo.int/treaties/en/registration/pct/

62 Vt http://www.wipo.int/treaties/en/ip/plt/index.html

63 ELT C 129, 26.5.2005, lk 3.

64 „Globaalne Euroopa: Konkurentsivõime maailmas. Panus ELi majanduskasvu ja tööhõive strateegiasse" (KOM(2006) 567 (lõplik)).

65 http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/intell_property/survey2006_en.htm

protsess), OECDs ja WIPOs. Hiljutiseks ettepanekuks rahvusvahelise intellektuaalomandi õiguste raamistiku tugevdamiseks oli võltsimisvastane kaubandusleping. See Ameerika Ühendriikide ja Jaapani ühisalgatus püüdleb rahvusvahelise kokkuleppe sõlmimise poole, mis käsitleks intellektuaalomandi õiguste rikkumiste vastast võitlust. Kokkuleppes nähakse ette kolm peamist valdkonda: rahvusvaheline koostöö peamiselt tolli ja muude õiguskaitseasutuste vahel, õiguskaitseraamistiku täiustamine oskusteabe täiustamise kaudu ja reguleeriv raamistik. Arvestades võimalusi, mida kooskõlastatud meetmed võivad pakkuda, töötab komisjon läbirääkimisvolituse alusel selle nimel, et saavutataks ametlik kokkulepe.

Komisjon võtab järgmisi meetmeid:

- viib regulaarselt läbi intellektuaalomandi õiguste kaitsemeetmete uuringuid väljaspool ELi;

- püüdleb intellektuaalomandi õiguste tulemusliku kaitse ja jõustamise poole kahepoolsetes kaubanduslepingutes;

- tugevdab reguleerimisalade dialoogi teel õiguskaitsemeetmeid ja koostööd kolmandates riikides, eriti sellistes, kus võltsimise ja piraatluse oht on suur;

- töötab mitmepoolse võltsimisvastase kaubanduslepingu sõlmimise nimel.

6.4. Arenguküsimused

Viimastel aastatel on rahvusvahelistel aruteludel pööratud tähelepanu tööstusomandi õigustele arengumaades ning kuidas need võiksid toimida sotsiaalse, keskkonnaalase, majandusliku ja kultuurilise arengu tööriistana. 2007. aastal loodud WIPO alaline arengu ja intellektuaalomandi komitee võiks olla oluline foorum edu saavutamiseks nimetatud mõttevahetuses. Veel üheks näiteks on WHO sihtotstarbeline rahvatervise, innovatsiooni ja tööstusomandi alane valitsustevaheline töörühm, mis lõpetas hiljuti üleilmse strateegia[66] väljatöötamise ravimite kättesaadavuse parandamiseks ja üha kasvava tähelepanuta jäetud haiguste probleemi lahendamiseks, eriti arenguriikides. EL mängib jätkuvalt olulist rolli algatustes, mille ülesanne on kasutada tööstusomandit arengumaade ja kõige vaesemate riikide aitamiseks.

ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni raames 2007. aastal koostatud Bali ajakavas[67] tehti kindlaks, et tööstusomandipoliitika ja tehnosiiret soodustavad tingimused on omavahel seotud. EL on valmis alustama arutelu juhul, kui võimalikud kõrvalmõjud takistavad arenguriikidel võitlemist kliimamuutusega.

Euroopa Ühendus esitas 2004. aastal WIPO intellektuaalomandi, geneetiliste ressursside, pärimusteadmiste ja rahvakunsti valitsustevahelises komitees ettepaneku kehtestada kohustuslik nõue, et patenditaotleja peab avalikustama patenditaotluses kasutatud mis tahes geneetiliste ressursside ja asjaomaste pärimusteadmiste allika/päritolu.[68] See nõue aitaks nimetatud geneetiliste ressursside ja pärimusteadmiste päritolukoha põlisrahvastel kontrollida juurdepääsu ja tulu jagamise eeskirjade täitmist, et jagada tulusid patentide ärilisest kasutamisest ning aidata patendiasutustel hinnata kõnealuste leiutiste uudsust. Seetõttu jätkab

66 http://www.who.int/phi/documents/POAWhitePaper.pdf
67 Vt http://unfccc.int/meetings/cop_13/items/4049.php
68 Vt http://www.wipo.int/tk/en/genetic/proposals/european_community.pdf

komisjon kõnealuse ettepaneku vastuvõtmiseks tehtavate jõupingutuste toetamist, ning märgib, et mõne liikmesriigi patendiseadused sisaldavad sätteid patenditaotlustes nimetatava bioloogilise materjali päritolu avalikustamise kohta.

Pärast Doha deklaratsiooni vastuvõtmist WTO poolt 2001. aastal[69] ja sellele järgnenud otsuseid[70] intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu muutmise kohta võttis EL 2006. aasta mais vastu määruse, milles käsitletakse rahvatervise probleemidega riikidesse eksportimiseks toodetavate farmaatsiatoodete patentide sundlitsentsimist[71]. 2005. aasta intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingut muutnud protokolli ratifitseerimine ELi poolt oli oluline signaal pühendumusest sellele probleemile.

Komisjon osaleb aktiivselt rahvusvahelises arutelus, mille eesmärk on aidata arenguriikidel kasutada ära oma tööstusomandi õigustest tulenevaid võimalusi.

7. JÄRELDUSED

Praeguse tööstusomandi õiguste süsteemi puudujääkide kõrvaldamiseks ja Euroopa innovatsioonipotentsiaali võimalikult täielikuks ärakasutamiseks on vaja integreeritud meetmeid. Patentide valdkonnas oleks vaid ühenduse patendist piisavalt abi raskuste kõrvaldamisel, mis seisavad Euroopa leiutajate ja äriühingute ees leiutiste kaitsmisel, näiteks kulud ja keerukas asjaajamine. Ka kogu ELi hõlmav integreeritud kohtusüsteem võiks oluliselt parandada vaidluste lahendamise võimaluste kättesaadavust ja õiguskindlust nii õiguste omanike kui ka kolmandate isikute jaoks. Seetõttu on nimetatud eesmärkide võimalikult kiire saavutamine äärmiselt oluline.

Niipea, kui võetakse vastu menetluses olevad seadusandlikud ettepanekud, tekib ühenduse tasandil peamiste tööstusomandi õiguste kaitsesüsteem. Selle süsteemi aspekte tuleb siiski aja jooksul hinnata, et tagada nende optimaalne tulemuslikkus. Peale selle on vaja olulisi lisameetmeid õigusraamistiku toetamiseks, et see tagaks kõigi tööstusharude ja mis tahes suurusega ettevõtetele, leiutajatele ja teadusuuringutega tegelevatele organisatsioonidele Euroopas tugeva õiguskaitse, mis võimaldaks täielikult ära kasutada ülemaailmse teadmistepõhise majanduse pakutavad võimalused.

Kuigi käesolevas teatises on kirjeldatud peamiselt ühenduse tasandi meetmeid, on see mõeldud liikmesriikide ja ühiskonna sidusrühmade innustamiseks edasisele dialoogile ja tegevusele. Liikmesriigid mängivad olulist rolli oma pädevusvaldkondade strateegiate kindlaksmääramisel. Ka investorid, teadusuuringutega tegelevad organisatsioonid ja VKEd peavad olema teadlikumad tööstusomandi õiguste võimalustest, et teha teadlikke otsuseid. Registreeritud tööstusomandi õigusi kasutavad äriühingud peaksid reeglina kaasama need oma üldisesse majandusstrateegiasse. Vastutus kogu potentsiaali ärakasutamise eest, mida tööstusomandi õigused võivad pakkuda Euroopa majandusele, on seega ühine.

---

69 Vt http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.htm

70 Vt http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/implem_para6_e.htm ja http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/wtl641_e.htm

71 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 816/2006, 17. mai 2006, milles käsitletakse rahvatervise probleemidega riikidesse eksportimiseks toodetavate farmaatsiatoodete patentide sundlitsentsimist (ELT L 157, 9.6.2006, lk 1).